

U ZAGREBAČKOJ GORI KOPALO SE ZLATO I SREBRO JOŠ U 17. STOLJEĆU

PREDAVANJE PROF. E. LASZOWSKOG U »DRUŠTVU ZAGREPCANA«

(kl) Zagreb, 7. studenoga. — Nema gotovo Zagrebčana, koji nije barem jednom posjetio Zagrebačku goru, uživao u pogledu na savsku dolinu s piramide ili gledao ubavo zeleno Zagorje, posjetio domove, koji su stjecište svih planinara koji dodju na Sljeme, uživao u divnom zraku i prirodnim ljepotama. Mnogi i mnogi, koji su bili na Sljemeni možda su prolazili kraj starih zatrpamih rovova, a da nisu ni slutili, kraj čega su prošli. Prošli su

kraj starih rovova, u kojima su stari zagrebački purgeri kopali zlato, srebro, olovo i željeznu rudaču.

Da je uistinu bilo razvijeno rudarstvo i kopanje tih dragocjenih kovina dokazao je jučer prof. Emilijan Laszovski u svom predavanju »Rudarstvo u Zagrebačkoj gori«, koje je održao u Društvu Zagrebčana. Tom je predavanju prisustvovao i odjelni predstojnik za rudarstvo dr Belančić, koji se osobito zanimao za tu temu »Rudarstvo u Zagrebačkoj gori«.

O rudarstvu u našoj domovini u staro doba malo je poznato. Ta povijest je ostala neistražena, što se radilo, kopalo i kako na koji način. Predavaču je kopajući po našim i stranim arhivima uspjelo doći do vrijednih podataka ne samo o rudarstvu u Zagrebačkoj gori, nego uopće o rudarstvu u hrvatskim krajevima. Za predhistorijsko doba se znade, da se je u ovim našim krajevima obradivao materijal, osobito u blizini Kupe kraj Karlovca, ali odakle je dolazio taj materijal tek se može naslućivati. Misli se, da je taj materijal dolazio iz Gorenskog, a također jedan dio potrebne rudače, da je dolazio i iz Zagrebačke gore. Prvi točni podatci o rudarstvu u našim krajevima i kada se rudarstvo potpuno razvilo i došlo u puni zamah, datiraju iz srednjega vijeka. U to se vrijeme najviše kopalo zlato i srebro, a zatim željezna rudača. U to doba je i privatnik mogao kopati, ako je dobio poseban privilegij od kralja. Tako je 1931. godine kralj Sigismund

dao Frankopanima dozvolu, da mogu kopati rudače na svim svojim posjedima u Hrvatskoj. Osim toga su oni imali pravo i kovati novac. Kako je novac bio od zlata ili srebra, to su oni sa svojim posjedima najviše kopali srebrnu i zlatnu rudaču. Frankopani su bili također u posjedu i Medvedgrada, pa su kopali zlatnu i srebrnu rudaču i u Zagrebačkoj gori.

Godine 1521. je stolni Kaptol zagrebački dobio od kralja privilegij da može na svom posjedu u Zagrebačkoj gori kopati rude. Godine 1523. je i Petar Keglević dobio privilegij za kopanje rudače, a također i za kovanje novca.

O rudarstvu u Zagrebačkoj gori pisao je i istraživač pokojni profesor Kišpatić, koji je našao na površini od preko 2.000 katastralnih jutara željezne drozge, a također i ostatke peći u kojima se je talila željezna rudača. Iz kojeg su vremena potjecale te peći i željezna drozga nije mogao ustanoviti. Te ostatke peći i željezne drozge planinari mogu vidjeti, ako se potruže do Markuševca i markuševačke gore, koja se nalazi na jugoistoku sjevernog dijela Sljemena.

Velik dio zagrebačke gore nalazio se u posjedu zagrebačkog Kaptola, a drugi dio u posjedu Medvedgradske gospoštije.

Jedni i drugi su kopali zlato i srebro, što dokazuju mnoga privilegija, koja su dobili, a također i ugovori sa zagrebačkim purgerima, kojima su dobili pravo kopati u Zagrebačkoj gori.

Tako su jednom prilikom zagrebački purgeri došli do bogate zlatne žile s koje su ih Zrinjski, vlasnici Medvedgrada, potjerali. Iza toga se razvila velika panna, čiji su nam zapisci sačuvani. Godine 1525. u Zagrebu se kovao zlatni srebrni novac, a po svoj prilici i bakreni novac, a za kovnicu se dobavljaio materijal iz Zagrebačke gore. Da su bili mnogi sukobi između gradjana Zagreba i vlasnika šuma i zemljišta na Zagrebačkoj gori radi

kopanja rude dokazuju nam to zapisi iz staroga Zagreba. Godine 1613. Nikola Zrinjski u kući Zagrebčana pl. Rupčića, sklopio je ugovor s Gašparinijem i Zinoberskim, zagrebačkim krvnicima.

Ta dvojica su došli u Zagreb potpuno goli i bosi, a kopajući zlato i srebro na Sljemeni toliko su se obogatili, da je preko polovine Griča bilo u njihovoj vlasti.

Mnoge su se parnice vodile između njih i Gričana, ali kako su oni novcem potkupili gradsko zastupstvo Griča, to su oni uvijek sve parnice dobivali, dapače oni su kroz neko vrijeme bili diktatori Griča. Tim ugovorom oni su imali pravo kopati rude, ali bili su oslobođeni svih pristojba kroz dvije godine. Tek iza toga roka su davali desetinu ili devetinu vlasniku šume Nikoli Zrinskome, a također su se mogli besplatno služiti drvom za taljenje rudača. To je bilo u XVII. stoljeću. Iza toga nemamo više nikakvih zapisa o rudarstvu u Zagrebačkoj gori, te je svaki trag nestao. Od toga vremena zlatne, srebrne, olovne i željezne rudače počivaju u miru. Tek u novije vrijeme podkraj XIX. stoljeća počela se kopati željezna rudača na sjevernoj strani Sljemena u Bistri, a bila je podignuta visoka peć, te čitavo rudarsko naselje. Ali je i to uskoro propalo.

Bilo bi potrebno, da se ponovno istraži i vidi

da li bi se isplatilo iskorišćivati te rude u Zagrebačkoj gori, pa ako se isplati mogla bi Zagrebačka gora, a također i Zagreb osim što bi Zagreb bio veliki grad, pravi velegrad, s jakom industrijom postati i naš rudarski centar.

Ako se već ne bi isplatilo iskorišćivanje moralo bi se istražiti, da se vidi koliko i kako su kopali naši stari Zagrebački purgeri u Zagrebačkoj gori nekada rudniku, a sada ugodnom izletištu Zagrebčana.